

R. PİRVERDİYEVA,

Y. PİRƏLİYEVA

Azərbaycan Dövlət Respublika

Elmi Tibb Kitabxanası

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT RESPUBLİKA ELMİ TİBB
KİTABXANASINDA OXUCULARLA İŞİN SPESİFİK
XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Müasir dövrdə mütaliə etmək sadəcə xoş istirahət, təhsil almaq, elmi tədqiqat işini aparmaq, intellektual səviyyəni artırmaq və s. bu kimi məhəfumları aşaraq hər bir kəsin həyat tərzinə çevrilmişdir. İnformasiya əsrində bu məsələ daha qabarıq şəkildə özünü göstərməkdədir. İnsanlarda təbii olaraq daim yeni, aktual informasiyanı operativ şəkildə əldə etmək tələbatı yaranmışdır.

İdarə olunan informasiya cəmiyyətinin əvəzinə, informasiyanın sərbəst yayıldığı - internet cəmiyyət meydana gəlir (9, s.336). İnformasiya axını çox böyük bir sürətlə inkişaf edir, informasiya massivləri artaraq çox böyük bir həcmə çatmaqdadır. Əgər bu gün bəşəriyyətin malik olduğu informasiya ehtiyatlarının həcmi vizuallaşdırsaq, bu zaman onların həcmi 37 mlrd DVD-disk və ya yerdən günəşə qədər 12 sütun kitabdan ibarət olar (8,s.10)

Belə bir dövrdə oxucularla işin qurulmasında da bir çox yeni xüsusiyyətlər meydana gəlir. Oxucu mütaliəsinə rəhbərlik etmək, onu düzgün istiqamətdə qurmaq, bəzən hətta oxucu sorğusunu dəqiqləşdirmək kimi məsələlər qarşıda durur. Mütaliənin mahiyyətini açaraq onu belə xarakterizə etmək olar: mütaliə hər hansı bir mətnə verilmiş məlumatı əxz etməyə yönəlmiş kommunikasiya - əlaqə fəaliyyətidir (5,s.40).

Müasir mütaliə və onun təşkili, mütaliənin genişləndirilməsi hər bir dövlətin elminin, təhsilinin, iqtisadiyyatının yüksəldilməsi, onun dünya miqyasında öz mövqeyini tapmasına bilavasitə və bilvasitə xidmət edir.

Kitabxana «susan biliklərdən» informasiya istehsal edilməsi üçün, bu informasiyanın konkret predmet sahələrində inkişaf meyillərini aşkar edən intellektual gücləndiricilərə çevrilmişdir (5, s.380).

Kitabxanaçı ixtisası xüsusi bir ixtisasdır. Onun işinin mahiyyəti kitab və oxucu ilə işdən ibarətdir ki, onların da hər ikisi çox mürəkkəbdir. Kitablarda öz quruluş, məzmun, format və s., oxucu isə maraqlı, tələbat, düşüncə tərzini, xarakter və s. baxımdan rəngarəngdir. Kitabxanaçı onlar arasında əlaqələndirici, təmsilçi kimi çıxış edir. Akademik D.S. Lixaçov deyirdi ki, kitabxanaçı tək-cə alimin köməkçisi deyil, o bir deyil bir neçə mövzu üzrə çoxlu sayda kitabların üzərində işləyərək kitabxanaya gələn hər bir kəsə kömək edir (7, s.58). Tibbi ədəbiyyat isə çox mürəkkəb sistemdir. Bu nəşrlərin əsas mahiyyətini xəstəliklərin praktik müalicəsi, tibb elmi biliklərlə yanaşı,

həm də insanların sağlamlıqlarının qorunmasına və möhkəmləndirilməsinə yönəldilmiş tədbirlər təşkil edir. Belə monoqrafiyalar, məlumat kitabçaları və vəsaitlər həkimlər, orta səhiyyə işçilərinə ünvanlanmışdır (2, s.83). Kitabxanaçıdan bütün bu rəngarəng və son dərəcə mürəkkəb nəşrlər sistemindən xəbərdar olmaq tələb olunur.

Müasir yüksək tempdə inkişaf edən və mürəkkəbləşən bir dövrdə kitabxanaçıdan bu dəyişkən şəraitə adaptasiya olmaq tələb olunur. Bu isə ondan öz peşəkar biliyini artırmağı, onu təkmilləşdirməyi və təhlil etməyi tələb edir. Kitabxanaçılar kitabxanadan istifadə etmək üçün oxucular üçün əlverişli şəraitin yaranmasına xidmət etməlidirlər (7, s.60). Oxucularla iş məsələsinin düzgün həlli hər bir kitabxanaçı və bütün kitabxananın uğurlu fəaliyyətinin əsasını təşkil edir.

Tibb kitabxanalarında da oxucularla iş həmin prinsip üzərində qurulur. Lakin bu oxucu kütləsinin bir çox xarakterik xüsusiyyətlərini də nəzərə almaq lazımdır. Həkimdən təkcə bilik tələb olunmur. O xəstə ilə ünsiyyət qurmağı bacarmalıdır. Belə bir kəlam var: «Həkimlə hər görüş xəstəyə yüngüllük gətirmirsə, o həkim deyil» (5, s.5).

Xəstə ilə bağlı qərarın qəbul olunması beyin mövcud variantları müqayisə edərək ən uğurlu variant üzərində dayanır. Adi bir xəstənin müalicəsi zamanı həkim «lehinə» və «əleyhinə» yüzlərlə variantı nəzərdən keçirməli olur. Bu isə xüsusi elmi hazırlıq tələb edir.

Bu baxımdan həkimlik çox ağır və məsuliyyətli sənətdir. Həyatı gündəlik yorğunluq, düşünmək, müşahidə etmək, yuxusuzluq, narahatlıq, psixoloji və fiziki gərginliklə keçən həkim mürəkkəb cərrahi əməliyyatları aparmalı, xəstələrin vəziyyəti ilə daim tanış olmalı, onlarla ünsiyyət qurmaldır. Belə bir ağır iş rejimində işləyən bu peşə sahibləri mütləq öz ixtisasları ilə bağlı yenilikləri izləməli, biliklərini artırmalı və təkmilləşdirməlidirlər.

Ona görə də həkim - oxucular çox mürəkkəb bir kontingentdir. Onların hər biri özünə xüsusi diqqət tələb edir, hətta bu diqqəti görmədikdə narazı qalır, bunu kitabxana işində bir qüsur, kitabxanaçının ixtisas səviyyəsinin aşağı olması kimi qəbul edirlər. Belə oxucularla mütaliənin təşkili də bir qədər mürəkkəb bir prosesdir. Kitabxanaçı həkim - oxucu üçün həm də dost, həmsöhbət, hətta həmkar olmağı da bacarmalıdır. Kitablə ünsiyyət, ədəbiyyatın qavranılma formaları psixoloji, fizioloji, pedoqoji bir məsələdir. Öz oxucusu ilə düzgün ünsiyyəti qura bilən kitabxanaçı elmin bu sahələri üzrə də müəyyən biliyə malik olmalıdır.

Elmi faktlar ancaq təkrarən yenidən əldə edildikdən sonra öz varlığını bürüzə verməyə başlayır. Elmi axtarışlarda irəliləmək üçün əvvəlcə artıq əldə edilmiş nəticələri yenidən işləmək lazımdır. Maraqlıdır ki, eyni bir problemə həsr olunmuş elmi məqalələr – dil əlamətlərinə, coğrafiyasına və s. görə müxtəlif nəşriyyatlar üzrə səpələnir (4, s.340).

Əgər hər hansı alim - mütəxəssis üçün «orta» vəziyyəti götürsək məlum olur ki, hər il ixtisası üzrə dərc olunan ədəbiyyatı oxumaq üçün ona gündə səkkiz saat mütaliə etməklə təqribən 1000 il lazımdır. Lakin Q.M. Dobrov qeyd edir ki, məlumatın həqiqi həcmi minimumdan iki tərtib azdır (4,s. 338).

AzDRETK- nın vahid oxucu bileti üzrə 97 nəfər oxucu, 3541 oxucu gəlişi, 21405 kitab verilişi qeydə alınmışdır. Müxtəlif sorğularla müraciət edən oxucu sorğusuna cəmi 17 rədd cavabı gəlmişdir ki, onların səbəbləri dərhal müəyyənləşdirilmişdir (1, s.7). Bu müddət ərzində ona həmin mövzu ilə başqa ədəbiyyat təklif edilmiş, yeni alınan ədəbiyyatla tanış edilmişdir. Kitabxanaçı həkim - oxucu üçün vaxt ən qiymətli amil olduğunu yaxşı dərk etməlidir. Yüksək tempə inkişaf edən həyatımızda hər bir dəqiqənin öz dəyəri vardır.

Kitabxanaçının qarşısında duran bir vəzifə oxucunun mövzusunun dəqiqləşdirmək və həmin mövzu üzrə nəşr oluna biləcək əsərlərə düzgün istiqamətlənərək, daha dəqiq, dar çərçivədə axtarış aparısına kömək etməkdir. Yalnız bu zaman oxucu öz maraq dirəsinə və ya tələbatına maksimum uyğun gələn materialları əldə edə bilər. Bu baxımdan onunla işləyən kitabxanaçı fondada olan ədəbiyyatın xüsusiyyətini yaxşı bilməlidir. Təbii ki, bir kitabxanaçı bir kitabxana fondunda olan minlərlə nəşrləri oxuya və dövrü mətbuatı dəqiqlikə izləyə bilməz. Lakin o, daim nəşrlərin xarakteristikası, əhatə etdiyi əsas mövzunu tədqiq etməlidir ki, bəzən buna ayrıca vaxt ayırmaq belə lazım gəlmir. Kitabxana ilə bağlı hər bir iş prosesində (komplektləşdirmə, ədəbiyyatın elmi işlənməsi, xidmətin təşkili, fondun təşkili, yoxlanması, mühafizəsi və s.) kitabxanaçının mütəxəssisə təqdim edəcəyi yeni ədəbiyyatla müntəzəm təmasda olur və deməli onu ümumi kontekstdə öyrənə bilər.

AzDRETK - da oxucu marağını, onu bu gün daha çox narahat edən məsələləri daha dərinləndirən tədqiq etmək üçün oxucu anketləri tətbiq edilməyə başlanmışdır.

Bu anketlərin təhlili zamanı həkim - oxucuları narahat edən bir çox məsələlər aydın olmuşdur. «Kataloq və kartoteka sistemindən sərbəst istifadə edə bilərsinizmi» sualına oxucuların 40%- bəli, 60%- xeyr cavabı vermişlər. İnkara cavab bildirən oxucular kitabxanaçı ilə işləmək arzusunda olduğunu da bildirmişdər. Anketi dolduran oxuculardan 20%- tələbə, 80%- praktiki və elmi fəaliyyətdə olan həkimlərdir. Əfsus ki, onların içərisində fasiləsiz şəxsi təhsillə məşğul olanlar çox azdır.

Oxuculardan «öz arzularınızı bildirin» təklifinə 90% nəfəri yeni ədəbiyyatın çox olması və iş müddətinin uzadılması ilə bağlı istəklərini bildirmişlər. Bu anketlərdən heç bir əməkdaşdan şikayət, narazılıq və s. bildirilməmişdir. Bunun səbəbi əməkdaşlarımızın həqiqətən də oxucularla nəzakətli və səbrlə davranmasıdır. Bu məsələ ilə hər şöbə daxilində təlim - tərbiyə işləri aparılarkən rəhbərlik xüsusilə məşğul olur.

Kitabxanaçıların qarşısında duran daha bir məsələ tibbə dair ümumi terminləri, anlayışları bilmək, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən tibb və səhiyyə ocaqlarını tanımaq, tibbə dair respublikamızda çıxan dövrü nəşrlərdən, tibb və elmlə bağlı çıxan hər bir qərardan xəbərbar olmaqdır.

Göründüyü kimi tibb kitabxanasında oxucularla iş bir qədər mürəkkəb olsa da, çox maraqlı və rəngarəngdir. Oxucularla daha çox ünsiyyətdə olan şöbələrin (oxuculara xidmət, elmi işləmə və kataloqlaşdırma, bibliografya şöbələri) əməkdaşları bu işin öhdəsindən gəlməyə çalışırlar. Gənc kadrlarla bu istiqamətdə xüsusi işlər də aparılır. Onlar üçün kitabxana daxilində müxtəlif

məşğələlər, məsələn, ədəbiyyatın təsviri, ədəbiyyatın UOT və KBT üzrə indeksasiyası, fondun quruluşu və təyinatı, ümumi tibbi terminlərlə tanışlıq və s. keçirilir. Bütün bu tədbirlər oxucuların sistemli və ardıcıl müəllimlərini təmin etmək, bu sahədə oxuculara dəstək olmaqdır.

Ədəbiyyat

1. *Azərbaycan Dövlət Respublika Elmi Tibb Kitabxanasının 2007- ci üzrə hesabatı*
2. *Məmmədov M. Tibb ədəbiyyatının çeşidləri // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya.- 2003.- №1.- s.79-83*
3. *Mirzəcanzadə A.X., Müslümov Q.F., Hüseynov X.M. Həkimlik və təbabət haqqında etüdlər.- Bakı, 2005.- 223 s.*
4. *Mirzəcanzadə A.X. İxtisasa giriş.- Bakı: BDU - nun nəşriyyatı, 1990- 345 s.*
5. *Openkov M. Kitabxanalar və qeyri- aşkar biliyin idarə edilməsi / Kitabxanalar biliklər cəmiyyətində.- 2006.- s. 375- 380*
6. *Rzayev S. Müəllimin funksiyaları və insana təsir mexanizmi // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya.- 2008.- №1.- s. 40-51*
7. *Пашин А.И. Основные черты профессии // Научные и технические библиотеки.- 2007.- №я.- с.54-60*
8. *Шрайбер Я.Л. Роль библиотек в обеспечении доступа к информации и знаниям в информационном веке // Научные и технические библиотеки, 2008, №1, с. 7-44*
9. *Эйдман И. Прорыв в будущее. Социология. Интернет- общество.М.: ОГИ, 2007, 380 с.*

Р.Пирвердиева

Й.Пиралиева

Специфические особенности работы с читателями в Азербайджанской Государственной Научной Медицинской Библиотеке

РЕЗЮМЕ

В статье изложены некоторые особенности состояния современного информационного общества. Основное внимание уделено на работе с читателями, по организации их чтения. На примере АзГРНМБ приведены некоторые специфические особенности врачей- читателей, их интересов и запросов. В статье даны сведения о читательских анкетах, изложены меры для повышения качества работы с читателями- медицинских работников в АзГРНМБ.

R.Pirverdieva

Y.Piralieva

The specific features of work with readers in Azerbaijan State Republic

Scientific Medical Library

SUMMARY

It were described some specific features of condition of information society. There was at the canter of attention of work with readers, organization there reading. At example of AzSRSML it were described specific features of doctor- readers, there interests, requests in the article. There were given the information about readers dossier and the measures for rising the quality of work with readers- health workers.